

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

Գյումրու թիվ 38 հիմնական դպրոց ՊՈԱԿ

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Խոսքային հաղորդակցում և զարգացում:

Կատարող՝ Մանյա Հովհաննեսի Պետրոսյան

Շիրակի մարզ, ք. Գյումրի թիվ 4 հիմն. Դպրոց (անգլերեն)

Ղեկավար՝ Կարինե Ալեքսանյան

Գյումրի 2022թ.

Բովանդակություն

Ներածություն.....	2
Ի՞նչ է հաղորդակցումը:.....	3
Հաղորդակցման տեսակները (բանավոր, գրավոր):.....	6
Լեզու և խոսք:.....	8
Խոսք և հաղորդակցությունը մայրենիի դասին:	10
Եզրակացություն	14
Օգտագործված գրականություն.....	15

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Այսօր հասարակական կյանքի արագընթաց փոփոխություններն անձից պահանջում են ցանկացած իրավիճակում ճկուն գործելու, ծագող խնդիրները հաղորդակցվելու միջոցով լուծելու հմտություններ: Ուստի կրթական համակարգում խիստ կարևորում է սովորողների ակտիվ ճանաչողական խոսք և հաղորդակցում վարելու կարողության ձևավորումը: Այս է պատճառը, որ ներկայումս բավականին արդիական է կրտսեր դպրոցականների խոսքի և հաղորդակցման գործունեությունը նպաստող մտավոր կարողությունների զարգացմանը միտված հնարների որոնման խնդիրը: Այդ գործունեությունը կարող է ծավալվել ինչպես անհատապես այնպես էլ խմբի համագործակցությամբ: Տարրական դպրոցում ենթակարգվում երեխաների բազմաթիվ որակները, այդ թվում՝ նրա հաղորդակցումը: Երեխայի խոսքը զարգացնելու համար հարկավոր է շատ խոսել նրա հետ. զրուցել նրան հետաքրքրող, հուզող, նրա տարիքին մատչելի, հասանելի ամեն ինչի մասին, պատասխանել հարցերին, դրդել երեխային հարցեր տալու, շատ ընթերցել նրա համար: Դասերի ժամանակ երեխայի հետ խոսելու, երկոխոսության գործընթացը դառնում է նպատակաուղղված, ուսումնական գործընթաց:

Ի՞նչ է Հաղորդակցումը

Ի՞նչ է հաղորդակցումը: Այն տեղեկատվության փոխանցումն է մարդուց մարդ՝ բազմաշերտ գործընթաց, որը ենթադրում է և մարդկային խմբերի միջև շփման զարգացում: Հաղորդակցման խնդիրներին առնչվում են մարդկային գործունեության տարբեր բնագավառների մասնագետներ, դրանով իսկ պայմանավորված հաղորդակցման գործունեության հետազոտությունները ներկայումս պատկանում են մարդկային ամենաարդիականու կենսակական խնդիրների թվին: Հաղորդակցման մեջ մենք ոչ թե ուղղակի հաղորդում ենք տեղեկություն, այլ փոխանակում ենք վերաբերմունք, գիտելիքնոր, հույզեր և այլն: Ինչպես ժամանակին ճշմարտացիորեն արտահայտվել է Ջոն Ռոքֆելերը. Մարդկանց հետ հաղորդակցման ունակությունը նույնպիսի ապրանք է, ինչպիսիք են շաքարն ու սուրճը: Ես պատրաստ եմ այդ ունակության համար վճարել ավելի քան այս աշխարհի որևէ այլ ապրանքի համար: Ընդգծեք, որ վերջին տարիներին մանավանդ գործատուները նախապատվություն են տալիս այն աշխատողներին, ովքեր բացի մասնաքիտական գիտելիքներից ու կարողություններից տիրապետում են նաև հաղորդակցման հմտություններին: Հաղորդակցություն բառի միջազգային անվանումը ծագել է լատիներեն *communico* բառից, որը նշանակում է մասնակցել, դարձնել ընդհանուր, տիրել միասին: Լեզուն, լինելով հաղորդակցության միջոց, արտացոլում է նաև, մարդկանց մտածելակերպը: Եվ կարելի է համարել բնական, որ հիշյալ բառը տարբեր ազգեր յուրովի են կիրառել՝ դրան ինքնատիպ նշանակություն վերագրելով:

Իսկ ի՞նչ է նշանակում հաղորդակցվել:

Այն նշանակում է ճանաչել մարդկանց, գնահատել նրանց գործնական հնարավորությունները՝ նրանց հետ փոխհարաբերություններ կառուցել: Տեղեկություն հաղորդողն ընտրում է փոխանցվելիք միտքը, գաղափարը, ձևակերպելով ծածկագրելով խոսքային հաղորդակցման միջոցների օգնությամբ և հաղորդում պատասխանը: Ընդունված է համարել, որ հաղորդակցման ընթացքում տեղեկության 35% փոխանցվում է խոսքային, իսկ 65% ոչ խոսքային ճանապարհով: Խոսքային ուղիով փոխանցվում «մաքուր» տեղեկատվություն, իսկ ոչ խոսքայինով, վերաբերմունք: Հաղորդակցումը գործընթաց է, որը թույլ է տալիս տարբեր մեթոդներով տեղեկատվություն փոխանակել: Հաղորդակցումն ավելին է, քան գրավոր և բանավոր խոսքը: Հաղորդակցվում ենք անգամ այն ժամանակ, երբ չենք խոսում: Հաղորդակցումը իրականացնում է մի շարք կարևոր գործառույթներ.

- դրա միջոցով մենք բավարարում ենք մեր հաղորդակցվելու պահանջմունքները
- մենք հաղորդակցվում ենք՝ պահելով և կատարելագործելով մեր
- ինքնաճանաչությունը
- դրա միջոցով կատարում ենք մեր սոցիալական պարտականությունները
- կառուցում ենք մեր փոխհարաբերությունները
- կատարում ենք տեղեկատվության փոխանակում
- հաղորդակցվում ենք, որպեսզի ազդենք ուրիշների վրա:

Անշուշտ, լեզվի հասարակական հաղորդակցման դերն ու գործառույթը սրանով չի Սահմանափակվում, այն ամբարում ու պահպանում է իր մեջ հասարակության գործունեության արդյունքները, հասարակական փորձն ու գիտելիքները փոխանցելով սերունդների փորձն ու գիտակցությունն իրենց հաջորդներին: Տարբերակվում է հաղորդակցման բանավոր և գրավոր ձևեր: Յուրաքանչյուր տարբերակի համար բնութագրական են մի շարք հատկանիշներ, որոնց հիման վրա տարբերակվում են հաղորդակցման տեսակները:

Այդ հատկանիշներից են՝

1. Հաղորդակցման պայմանները

.ուղղակի կամ անմիջական շփում ինչպես ակտիվ, այնպես էլ հետադարձ կապով, արձագանքով

.անուղղակի կամ միջնորդավորված հաղորդակցում

2. Մասնակիցների քանակը

.մենախոսություն

.երկխոսություն

.պոլուիզ՝ մի քանի մարդու խոսք

3. Հաղորդակցման նպատակը

.տեղեկացում

.համոզական գործունեություն

.ժամանցային շփում

4. Իրադրության բնույթը

.գործնական հաղորդակցում

.առօրյա- խոսակցական, կենցաղային հաղորդակցում

Հաղորդակցման տեսակները

Բանավոր և գրավոր հաղորդակցում:

Քանի որ գրելը շատ կարևոր է դարձել մեր մշակույթում, մենք երբեմն մտածում ենք, որ այն ավելի իրական է, քան խոսքը: Բայց խոսքը առաջնային է, իսկ գրելը երկրորդական լեզվի նկատմամբ: Մարդկային էակները գրել են (որքան կարող ենք դատել պահպանված վկայությունից) ամենաքիչը 5000 տարի: Բայց նրանք խոսում են ավելի երկար, անկասկած որքան մարդկային էակները գոյություն ունեն: Եթե խոսելը մեզ դարձնում է մարդ, ապա գրելը մեզ դարձնում է քաղաքակիրթ:

Գրելը խոսքի նկատմամբ որոշ առավելություններ ունի: Այն ավելի մշտատև է՝ այսպիսով հնարավոր դարձնելով յուրաքանչյուր քաղաքակրթության ունեցած գրառումները: Գրելը մարդկային խոսքը դարձնում է ավելի տարբերակված (օրինակ՝ hole_whole, accept-except): Երբեմն գրելու սովորույթները տարբերվում են սովորական խոսքից: Օրինակ անգլերենում մենք կարող ենք ասել “isn’t”, բայց գրում ենք “is not”, ասում ենք “can’t”, բայց գրում ենք “cannot”: Ամբողջ միջազգային բառապաշարը փոխանցվում է մեկ լեզվից մյուսը գրելով, այսինքն՝ գրադարձության միջոցով: Որոշ լեզվաբաններ կարծում են, որ կարևոր սահմանփակում կա մեր ունակությունների համար, երբ բանավոր խոսքը գրի միջոցով ենք ներկայացնում: Բանավոր ասույթի միջոցով լսողը կարող է լսել խոսողի ձայնի որակը, պարզել, թե արդյոք խոսողը հետաքրքրված է, զվարճացած կամ ձանձրացած, դադարների երկարությունը, տատանումները, կակազելը և այլն: Այս բնութագրիչ գծերը կարևոր են խոսքի հիմնական իմաստը, ինչպես նաև Խոսողի նպատակներն ու մտադրությունները հասկանալու համար: Տեղեկության այս հատվածը կարող է կորչել, երբ խոսակցությունը ներկայացվում է ուղղագրության տեսքով: Իհարկե, եթե խոսողը/ գրողը բայական և կառուցվածքային հնարների թանկարժեք ընտրություն չկատարի հարավեզականները փոխարինելու համար: Այնուհանդերձ, այսօր միջանձնային կամ խմբային ինտերնետ

հաղորդագրությունների մեծ մասը խոսակցական ոճավորում ունի: Ավելին, խոսքի բնականությունը պահպանելու համար կերպարներ են գործարծվում: Ավելի հաճախադեպ են դարձել հենց բանավոր ձայնագրված հաղորդագրությունները, որոնք մի կողմից բնական ձայնային որակն են պահպանում, մյուս կողմից, հաղորդակցվողներին ժամանակ են տրամադրում սեփական պատասխանները ծանր ու թեթև անելու համար: Բանավոր խոսքն օգտագործվում է միջանձնային հաղորդակցման մեջ, որ գրելը պահանջում է տեղեկատվության անմիջական փոխանակում: Գրելն ինտերակտիվ չէ վարքային տեսանկյունից, քանի որ գրողն ու ընթերցողը հերթով են հաղորդակցվում՝ ի տարբերություն խոսողի լսողի: Հակառակ դրան՝ գրավոր լեզուն հարաբերվում է գրքային լեզվի և բացատրական արձակի հետ: Այն ավելի պաշտոնական է, ակադեմիական և պլանավորված նպատակներով է գործածվում:

Բանավոր և գրավոր խոսքը վերաբերում են ինչպես արդյունքին, այնպես էլ գործընթացին, այսինքն՝ բանավոր - գրավոր լեզուն արդյունքն է, մինչդեռ լսելը- խոսելը և կարդալը - գրելը գործընթացներն են: Այսպիսով, բանավոր խոսքը ենթադրում է ն՝ խոսելը և՛ լսելը, իսկ գրագիտությունը՝ և՛ կարդալը, և՛ գրելը: Կա մեծ բազմազանություն և համընկնում լեզվի երկու ձևերի մեջ: Դրանք կփոխվեն՝ կախված թեմայի պաշտոնականության աստիճանից, լսարանից, իրավիճակից կամ խնդրից: Բանավոր խոսքը կարող է ինքնաբերաբար արտահայտվել ոչ պաշտոնական խոսքում և խոսակցական իրավիճակներում (խոսակցություն ընկերների մեջ) կամ կարող է սիստեմատիկորեն պատրաստվել պաշտոնական դիմումի և հասցեատիրոջ դեպքում, խոսք, որ պատրաստված է բանավոր ներկայացման համար գրի միջոցով դասախոսության ժամանակ: Գրավոր խոսքը ոչ միշտ է լավ պլանավորված կամ նախօրոք կազմակերպված: Այն կարող է լինել ինքնաբերաբար, ինչպես ոչ պաշտոնական նամակը կամ ուղերձը:

Լեզու և խոսք

Խոսակցական ուսուցում

Նախատեսում է ուսումնասիրվող լեզվի օգտագործումը ոչ միայն հանձնարարություններ կատարելու այլև դասավանդողի և մյուս սովորողների հետ շփվելու համար: Այն ներառում է այնպիսի ինտերակտիվ վարժություններ, ինչպիսիք են երկխոսությունները, դերախաղերը, խմբային աշխատանքները: Հաղորդակցական լեզվի ուսուցումը (CLT) կամ հաղորդակցական մոտեցումը լեզվի ուսուցման մոտեցում է, որն ընդգծում է փոխազդեցությունը՝ որպես ուսումնասիրության և՛ միջոց, և՛ վերջնական նպատակ: Սովորողներ միջավայրում, որոնք օգտագործում են հաղորդակցությունը՝ նպատակային լեզուն սովորելու և կիրառելու համար միմյանց և դասավանդողի հետ փոխազդեցության միջոցով, ուսումնասիրելով «հավաստի տեքստեր» (նրանք, որոնք գրված են նպատակային լեզվով այլ նպատակներով, քան լեզուն սովորելը), ինչպես նաև լեզվի օգտագործումը դասարանում և դասից դուրս: Սովորողները զրուցում են գործընկերների հետ անձնական փորձառությունների մասին, իսկ դասախոսները սովորեցնում են ավանդական քերականության ոլորտից դուրս թեմաներ՝ բոլոր տեսակի իրավիճակներում լեզվական հմտությունները խթանելու համար: Այդ մեթոդը նաև հավակնում է սովորողներին խրախուսել իրենց անձնական փորձը ներառել իրենց լեզվի ուսուցման միջավայրում և կենտրոնանալ ուսումնական փորձի վրա՝ ի լրումն թիրախային լեզվի սովորելու: Ըստ CLT-ի, լեզվական կրթության նպատակը թիրախային լեզվով հաղորդակցվելու կարողությունն է: Սա ի տարբերություն նախորդ տեսակետների, որոնցում քերականական իրավասությանը սովորաբար առաջնահերթություն է տրվել: Ավելին, ~ 10 ~ մոտեցումը ոչ մեթոդական համակարգ է, որը չի օգտագործում դասագրքերի շարք՝ նպատակային լեզուն ուսուցանելու համար, այլ աշխատում է բանավոր և բանավոր հմտությունների զարգացման վրա՝ կարդալուց և գրելուց առաջ: Լեզվի ուսուցումն ի սկզբանե համարվում էր ճանաչողական խնդիր, որը հիմնականում ներառում էր անգիր: Ավելի ուշ մտածվեց, որ այն սոցիալ-ճանաչողական է. լեզուն կարելի է սովորել սոցիալական փոխազդեցության գործընթացի միջոցով: Այսօր, սակայն, ցանկացած լեզվի դասավանդման գերիշխող տեխնիկան հաղորդակցական լեզվի ուսուցումն է (CLT): 1960-

ականներին Նոամ Չոմսկու տեսություններն էին, որոնք կենտրոնացած էին լեզվի ուսուցման հմտությունների և կատարողականի վրա, որոնք սկիզբ դրեցին լեզուների հաղորդակցական ուսուցմանը, սակայն հայեցակարգային հիմքը CLT-ն ստեղծվել է 1970-ականներին լեզվաբաններ Մայքլ Հոլիդեյի կողմից, ով ուսումնասիրել է, թե ինչպես են արտահայտվում լեզվական գործառույթները քերականության միջոցով, և Դել Հայմսը, ով ներմուծել է ավելի լայն հաղորդակցական իրավասության գաղափարը Չոմսկու նեղ լեզվական իրավասության փոխարեն: CLT-ի աճը 1970-ականներին և 1980-ականների սկիզբը մասամբ պայմանավորված էր ավանդական լեզվի ուսուցման մեթոդների անհաջողության և մասամբ լեզուների ուսուցման պահանջարկի աճով: Եվրոպայում Եվրոպական միացյալ շուկայի հայտնվելը, որը Եվրոպական միության տնտեսական նախորդն էր, հանգեցրեց միգրացիայի Եվրոպայում և մարդկանց թվի աճին, ովքեր աշխատանքային կամ անձնական պատճառներով օտար լեզու սովորելու կարիք ունեն: Միննոյն ժամանակ, ավելի շատ երեխաներ հնարավորություն ստացան սովորել օտար լեզուներ դպրոցում, քանի որ ամբողջ աշխարհում ավելացավ լեզուներ առաջարկող միջնակարգ դպրոցների թիվը՝ որպես ուսումնական ծրագրերի ընդլայնման և արդիականացման ընդհանուր միտումի մաս, երբ օտարալեզու ուսուցումն այլևս չէր սահմանափակվում էլիտար ակադեմիաներով: Բրիտանիայում համապարփակ դպրոցների ներդրումը, որոնք առաջարկում էին օտարալեզու ուսուցումը բոլոր երեխաներին, այլ ոչ թե ընտրյալների՝ էլիտար գիմնազիայի դպրոցներից, մեծապես մեծացրեց լեզվի ուսուցման պահանջարկը:

Խոսք և հաղորդակցությունը մայրենիի դասին:

Երեխան մայրենի լեզվի կրողն է: Նա լավ թե վատ, ճիշտ թե սխալ անընդհատ հաղորդակցվում է, ճանչում ինքն իրեն, արտահայտում իր մտքերը, փորձում հասկանալ ու հասկանալի լինել: Մայրենի լեզվի ուսուցում ասվածը պայմանական է, քանզի մարդն այն յուրացնում է ամբողջ կյանքի ընթացքում: Երեխան ծնված օրվանից արդեն կրում է մայրենի լեզուն: Կրտսեր դպրոցի խնդիրն է դառնում օգնել գրավոր և բանավոր խոսքը ճիշտ ձևակերպել, կարողանալ արտահայտել իր հույզերը, զգացմունքները ու հաղորդակցվել: Մայրենի լեզվի ուսուցումը, որպես ուսուցման հիմնական լեզու, անընդհատ է ու սերտորեն կապված է սովորողի բնականոն, անկաշկանդ, ստեղծագործող, տրամաբանող, ազատ արժեհամակարգի ձևավորմանը: Մայրենի լեզուն ուղղված է՝

- սովորողի ինքնաարտահայտմանը, ինքնադրսևորմանը,
- սեփական միտքը բանավոր և գրավոր ձևակերպելուն և արտահայտելուն,
- սովորողի ստեղծագործական մտքի զարգացմանը: Մայրենի լեզվի ուսուցման խնդիրները՝
- սովորողի ինքնաարտահայտման պահանջմունքի պահպանումն ու զարգացում,
- լեզվամտածողության, լեզվազգացողության զարգացում,
- բանավոր և գրավոր ճիշտ, գրագետ խոսքի, հստակ արտահայտման կարողությունների զարգացում,
- բառարաններից, հանրագիտարաններից, տեղեկատվական այլ աղբյուրներից օգտվելու հմտության զարգացում,
- ստեղծագործական մտածողության, երևակայության զարգացում,
- վերլուծելու, համադրելու, հակադրելու հմտությունների զարգացում,
- լեզվական տարրական գիտելիքների յուրացում: Մայրենի լեզվի ուսուցումը պետք է սովորողին հնարավորություն տա՝
- անկաշկանդ և գրագետ, գրավոր և բանավոր արտահայտել սեփական մտքերը, զգացմունքները,

- կառուցել ճիշտ և փաստարկված խոսք,
- զարգացնել լեզվական-ստեղծագործական երևակայությունը: Մայրենի լեզվի ուսուցման կազմակերպումը
- Ստեղծել ազատ, անկաշկանդ միջավայր՝ խոսքի յուրացումը սերտորեն կապելով սովորողի առօրյայի, ամենօրյա գործունեության հետ:
- Մայրենի լեզուն, որպես հիմնական լեզու, անընդհատ է և ամենուր: Այն առկա է գործունեության բոլոր ձևերում: Ուսումնական միջավայրը նպաստում է, որ սովորողն առանց սխալվելու վախի արտահայտի իր մտքերը, կարծիքը, հույզերը:
- Ուսուցումը կազմակերպել թվային գործիքների լիարժեք կիրառմամբ: Թվային գործիքները հնարավորություն են տալիս տեսածը, լսածը, կարդացախը հրապարակելու, քննարկման դնելու/առցանց քննարկում/, ասելիքը տեսանյութով, ձայնագրությամբ, ֆոտոշարքով ներկայացնելու:
- Ստեղծել անընդհատ հաղորդակցության միջավայր: Մայրենի լեզվի ուսուցման առաջին կարևոր փուլը՝ տառուսուցումը, չի տարանջատվում մայրենի լեզվին առաջադրվող մյուս խնդիրներից, այլ համարվում է գրավոր խոսքի զարգացմանը նպաստող կենդանի ու արդյունավետ մեթոդ: Ուսուցման առաջին տարվա առաջին օրերից սովորողը սկսում է տառեր, բառեր մուտքագրել ու միաժամանակ ընթերցել: Համակարգիչը, էլեկտրոնային գրատախտակը, ուսումնական խաղերը հնարավորություն են տալիս առանց արհեստական ու պայմանական բաժանումների փոխկապակցել գրաճանաչության նախագրային, գրային, ետգրային փուլերը: Երեխան նկարում-պատմում է, միաժամանակ՝ երգում-վանկատում, մուտքագրում ընթերցում: Երեխան պատմում է ամենի մասին, ինչն իրեն հետաքրքիր է, ինչն իրեն հուզում է: Պատմում է իր, ընտանիքի, հարազատների, տան մասին՝ ցուցադրելով նախապես թվային ֆոտոխցիկով արված լուսանկարները, դիտում՝ ընկերոջ ցուցադրած ֆոտոշարքը և տալիս իրեն հետաքրքրող հարցը, ֆոտոշարքից առանձնացնում որոշակի նկարներ, կոնկրետացնում խոսքը, ապա նկարագրում, բնութագրում, բացատրում, մեկնաբանում, հետո անվանում/ տեքստից անցում պարբերության, նախադասության, բառակապակցության, բառի, հնչյուն-տառի/: Գրական նյութերի ուսուցման ճամանակ թվային միջոցների գործածումը նոր մեթոդների կիրառում է ենթադրում: Երեխան լսում ու դիտում է հեքիքթյունն ու բանաստեղծությունները,

ապա պատմում – ձայնագրվում թվային ձայնագրիչով ու նորից լսում, հետո նկարում՝ վրձնով, ինչպես նաև համակարգչով, բեմադրում- տեսագրվում՝ դառնալով հեքիաթի, ոտանավորի կերպար ու հերոս: Այդպես մեդիան ուսումնական գործընթացը ավելի արդյունավետ, ժամանակակից ու հետաքրքիր է դարձնում: Ուսուցողական այդպիսի միջավայրում երկրորդ, երրորդ, չորրորդ դասարանցին ավելի համարձակ ու վստահ է արտահայտվում: Ավելանում են բանավոր, ինչպես նաև գրավոր խոսքին ներկայացվող պահանջները: Կազմակերպվում է առկա, հեռավար, և առցանց ուսուցում՝ մայրենի լեզուն անընդհատ գործածելու, ու զարգացնելու հնարավորություն տալու համար: Կրտսեր դպրոցում մայրենի լեզվի խնդիրը խոսքային հմտությունների, կարդալու կարողությունների զարգացումն է, իսկ սովորողը կարդում ու գրում է անընդհատ, բոլոր դասաժամերին: Այստեղ ևս մեկ անգամ ընդգծվում է մայրենիի անընդհատ ուսուցումը մաթեմատիկայի դասին՝ խնդրի պայմանների վերլուծության, բացատրության, պահանջի ձևակերպման, պատճառաբանության, պատասխանի, բնագիտության դասին՝ փորձի ներկայացման, դիտարկման, արդյունքների գրանցման, ուսումնական ճամփորդության ժամանակ՝ տեսածը պատմելու, ներկայացնելու, հարցադրումների տեսքով: Ընթերցանության նյութերի ընտրությունն էլ ինքնանպատակ չէ: Կրտսեր դպրոցականի խոսքը զգայուն է: Հայ դասական ստեղծագործությունների ուսուցումը փոխանցում է այնպիսի լեզվական կադապարներ, որոնք նպաստում են լեզվամտածողության զարգացմանը: Համաշխարհային մանկական գրականությունից ընտրվում են այնպիսի նմուշներ, որոնց ընթերցումը խթանում է սովորողի ստեղծագործական միտքը, նպաստում էրևակայության զարգացմանը: Սովորողի կատարած աշխատանքը դպրոցում և տանը; Կարդալ սովորում են կարդալով, գրել՝ գրելով: Կարդալ, դեռ չի նշանակում հասկանալ: Կարևոր է կարդացածը հասկանալ: Իրեն հասկանալի տեքստը հասկանալի ներկայացնել դիմացինին: Կարդալիս առանձնացնել հիմնական ասելիքը, միտքը, գաղափարը: Բառարանի օգնությամբ բացատրել անծանոթ բառն ու դարձվածքը գտնել հանդիպած բառերի հոմանիշներն ու հակահիշները, պատմելիս դրանք փոխարինել համապատասխան բառով կամ արտահայտությամբ: Դասագիրքը չի կարող լինել ուսումնական միակ կամ գլխավոր նյութը, տեղեկատվության միակ աղբյուրը ուսումնական նյութերը անընդհատ թարմացվում հարմարեցվում են սովորողին: Ուսումնական նյութերի հիմնական շտեմարանը մեդիագրադարանն է, որի բաժանորդին են սովորողն ու ուսուցիչը: Մեդիագրադարանն անընդհատ

լրացվում է թվային գրքերով, համացանցային ռեսուսներով և կրթահամայնի ուսուցիչների, սովորողների և այլոց ստեղծած տեսաաուդիոնյութերով: Ուսումնական նյութեր ընտրելիս և հանձնարարելիս ուսուցիչը նկատի է ունենում նաև սովորողի ընդունակությունները և նախասիրությունները: Կարողում են դասական ստեղծագործություն, գիտահանրամատչելի նյութ, լուր, տեղեկություն, խնդիր, առաջադրանք գրել: Սովորողը պիտի ցանկանա գրել իրեն ծանոթ, իրեն մոտ, հետաքրքիր, իրեն առնչվող թեմաների մասին: Երեխան հետաքրքրող երևույթների, իրադարձությունների մասին: Նման թեմաների շուրջ երեխաներն անընդհատ կարող են գրել: Կարող են գրել նկարագրական շարադրություններ, պատրաստել տեղեկատվական նյութեր, օրվա մասին պատմել, գրել նամակներ, ինչպես նաև՝ հայտարարություններ ու շնորհավորանքներ: Հորինել: Երեխաների միտքը և երևակայությունն անսահման են, հորինած պատմությունները՝ հետաքրքիր ու անսովոր: Կարևոր է, որ երեխան կարողանա սեփական միտք ձևավակերպել՝ գտնել համապատասխան բառեր, արտահայտություններ, ապա գրանցել, իսկ հետո՝ ներկայացնել: Երեխաները պակաս հետաքրքրությամբ չեն լսում իրենց հասակակիցների հորինած պատմություններն ու հեքիաթները: Երեխաներին հասակակիցների ստեղծագործություններն ավելի են հետաքրքրում ու զարմացնում, ծիծաղեցնում ու ոգևորում: Հորինած պատմությունը գրելուց հետո երեխան ներկայացնում է՝ կարդում, նկարում, պատրաստում իր հեքիաթի էլեկտրոնային էջը, աուդիո տարբերակը, ներկայացումը հեքիաթի հիման վրա պատրաստած մուլտֆիլմը, որի հերոսներին նույնպես պատրաստել է սեփական ձեռքերով/ պատրաստել գունավոր թղթով, կտորով, պլաստիլինով կամ կավով/: Մյուս երեխաները հետաքրքրությամբ լսում են, հարցեր տալիս հենց հեղինակին, համոզում ավարտը փոխել, նոր հերոս ներմուծել և այլն: Նամակներ: Երեխաները շատ են սիրում նամակներ գրել ոչ միայն ծանոթ մարդկանց, այլև հեքիաթի հերոսին, կերպարին, անսպասելի մեկին: Նամակի բովանդակությունն էլ կարող է լինել տարբեր: Նամակներում երեխաները շատ են սիրում խոստովանություններ անել, արտահայտել իրենց հույզերը՝ սերը, զարմանքը, բողոքը, պահանջը, խնդրանքը, պարտավորությունները: Նամակները կարող են խորհուրդ տալու կամ հրավիրելու, բարկանալու կամ ոգևորելու համար: Երեխաների երևակայությունը ազատելը և ստեղծագործական միտքը զարգացնելը կրտսեր դպրոցի կարևոր խնդիրներից է: Գնահատում: Կարևոր է, երբ կատարած աշխատանքը, գործադրած ջանքերը

գնահատվում են: Գնահատականը պիտի ոգևորի սովորողին և առաջ մղի: Յուրաքանչյուր սովորող հնարավորություն է ունենում արտահայտվելու, ինչպես նաև կարդալու, կարդացածի վերաբերյալ, վերաբերմունք, կարծիք հայտնելու: Երեխաները կարդում են ընկերոջ ստեղծագործությունը, ապա ծավալում առցանց քննարկում, որին մասնակցելու հնարավորություն է ունենում յուրաքանչյուր սովորող:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով, գոյություն ունեն խոսքի զարգացման տարբեր հայեցակարգային մոտեցումներով ստեղծված ծրագրեր և ձեռնարկներ ,որոնց հիմքում հիմնականում ընկած են խոսքի բաղադրիչները՝ բառապաշար, քերականություն, խոսք կառուցելու կարողություն: Սակայն գաղտնիք չէ՝ կարելի է ունենալ հարուստ բառապաշար, իմանալ տվյալ լեզվի քերականությունը, հրաշալի տիրապետել խոսք կառուցելու կանոններին, սակայն չունենալ գրագետ, տպավորիչ, համոզիչ , արտահայտիչ խոսք, եթե չունենանք հարուստ, բազմակողմանի զարգացած ներաշխարհով հաղորդակցվելու ցանկություն: Թվարկված պահանջները սերտորեն փոխշաղկապված են և ուսումնական գործընթացում հանդես են գալիս համաձույլ:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Ա. Տեր-Գրիգորյան «Խոսքի զարգացման մեթոդիկա», Երևան Լույս հրատարակչություն, 1974թ.:

<<Խոսք և Հաղորդակցություն>> Գայանե Թերզյան, Կարինե Թորոսյան: Երևան Լույս հրատարակչություն ,2016:

Մեթոդական ձեռնարկ <<Խոսքի Զարգացում>>Լալա Սմբատյան, Հասմիկ Միտոյան: